

Культура і Побут

№ 1

Неділя, 3-го липня 1926 р.

№ 1

Зміст Літературні силуети, критика: П. В.—к. Ювілей поета—робітника.—А. Лейтес. Сергій Єсенін.—В. Коряк Мова та поезія —Пітро Голота—Вірш 9 січня. Побут. Креєзністество. П. Л.—а. Питання побуту.—П. Солодкий. Культурей. Театральні, музично-життя. Ю. Смолич. Вісський театр „Вересень“. —К. Буревій. Ук. аінський театр в Москві.—П. Козіцький. Музично-життя.—Ю. С.—ч. Художня града в ретсках клубан і на селі.—В. Хмурий. Виставка картин АХРР. Бібліографія, хроніка, шахи.

Ювілей поета—Робітника.

(З приводу 20-ти річної літературної діяльності Миколи Гриценка).

Зараз, коли святкуємо ювілей революції 1905 року, не можна минути і ювілей робітника-поета, що вперше виступив на літературне поле з революцією 1905 року. Говоримо про Миколу Гриценка, якого сучасний читач в умовах бурхливого зросту нових творчих сил, може й забув.

Микола Гриценко (Романченко) вийшов із робітничої сім'ї у Полтаві. З 13 років він працює вже за наборника в друкарні і, проробивши в ній 17 років, захворів серйозно легенями. У 1910 р. мусив покинути друкарню і поступити в Катеринославський музей (зараз Красний музей) хранителем, де прослужив 7 років. Але тяжка хвороба брала своє, він залишив музей і, оскільки дозволяло йому здоров'я, працював з того часу по різних інституціях.

Під час перебування на Україні банд Денікіна він потрапив до тюрми, а потім три роки відраді хворіє зачепленим легенів; в 1921—22 р.р. голодує і, зовсім знеможений, хворий, гусить якось і замовкає.

Почавши писати з 16 років Микола Гриценко лише з революцією 1905 р. здобув змогу друкувати свої твори в альманахах і збірниках «Немця Ластівка» (1905 р. у Херсоні) «Рідний Край», «Українська Хата», «Маяк», «Дніпрові Хвилі», і пізніше за часів жовтневої революції в журналах «Споживач», «Колеративне життя», «Зоря» й інших.

В своїх поезіях Микола Гриценко, як поет з чужою душею, відбивав настрої часу і життя, то впадаючи в мінеральний, промисловий безнадійно журюю тон, то підносячись вгору, надійно відшукуючись у майбутнє.

Ось його вірші писані, швидко після придушення революції 1905 р.

Не справдилась дійсність, залишилась мрія.

Я думав і справді настала весна,
Аж бачу я знову сніг на землі сіє.
Тепла-ж весняного, як перше, нема.

А далі питає:

Коли-ж то наша вже весна,
Мов та троянда розквітється?
Коли-ж і в нас струмок дзвінкий,
Як пісня лагідно полетіє?..

Та не бачучи тієї «лагідної пісні», а чуючи тільки плач і стогін, він сугує:

Як мову бути я щасливий,
Коли мої брати в ярмі,
Коли за правду і за волю
Сидять за ґратами в тюрмі.

Коли—

Де не глянть, кругом тумани...
Тут і там—пічна пітьма,
Чути плач, дзвенять кайдани,
Увесь світ, немов тюрма...

Разом з цим у нього жила вже надія на кращу будуччину:

Вставай, замучений народ!
Прокинься від пікового сну!
Бажаний час до нас приходить
Жени неволю навісну...

А на зажадання гайвороння він відповідав:

Не кажіть ви мені,
Що не бути весні,
Що морози все міцно скували,
Ні, настане вона
Та бажана весна
Сонце ясно засяє,
І розтопє сніги,
Розжус береги
Землю квітками всю уквітчає!..

Минули часи й під гуркіт гармат знову повстали працюючі маси. І фізично слабкий, зне-
свнений сухотами поет радіє:

Які акорди підберу?
На якій кобзі я заграю?
Щоб вишити в чудову гру
Все те, що я переживаю...

А пізніше, бачучи, як доводилось робіт-
ничтву ще боротися проти навали білогвар-
дійщини він писав:

Що життя! Беріть рушницю!
Ідем всі в привабливий бій,

Не страшні нам кулі з криці
За стіт свій.

Хай в бою нас мало буде,
Не вважаймо, байдуже...
Що минулося не буде
Знов уже.

Поезія Гриценка ще не має ясно виявленої робітничої думки.

Більшість поезій—це просто поезії—виз-
вольного характеру але і вони не могли дру-
куватися в умовах царської цензури. Тепе-
решки більшість з них через слабу техніку і
неконкретний для наших часів зміст згубили
своє організаційне значіння, проте слід було б
подумати про видання його збірки поезій, як
історичного документа—творчості поета-
робітника.

Окрім поезій М. Гриценко писав і друкував,
що оповідання, критичні статті, збирав етно-
графічні матеріали, а також зредитував
збірники «Найкращі українські пісні», «Як
зорі»—декламатор для дітей і «Українка в
поезії».

Окремих видавань вийшло його в 1913 р.
оповідання «Троянди», а в 1916 році збірка
віршів «Поезії».

Тепер-же, коли настав для першого укр-
поета-робітника «бажаний час», він, що пра-
цював 20 років на народній літературній ниві
і більше, як 20 років на різних посадах, зо-
всім став слабкий і хворий на II—III стадію
сухот і немає ніякої допомоги. Мешкаючи за-
раз в Катеринославі він буквально голодує.

П. В.—к.

Від редакції. Друкуючи цю статтю, вва-
жасмо, що відповідним органом Наркомосвіти
слід було б зацікавитись долею цього поета-
робітника і в якийсь спосіб забезпечити його
матеріальне існування.

Сергій Єсенін.

Єсенін був одним з найбільших руських
поетів початку XX-го століття. Влод, Мая-
ковський, Єсенін—оце три найвидатніші по-
етати на обрії останнього десятиріччя русь-
кої поезії. І ось через 4 роки після смерті
Блока з цього обрію зникає—у вічність—ку-
черявий селянський «озорник» Сергій Єсенін,
зворушливі поезії, якого з захватом цитує
холод не лише в Росії, а і на Україні, поет,
що його не стільки шанують скільки люб-
лять—палкою читачською любов'ю—за шир-
ість, за простоту, за безпосередність пере-
живань великого лірика.

Його коло переживань було не особливо
велике. Це поет майже виключно автобіогра-
фічний. Без краю—але з незмінним великим

і глибоким зірочним піднесенням—він каже
про себе, про свою долю рязанського селян-
ського хлопчиська, що взув лаковані чере-
вики, надів циліндр відомого поета, що від-
дав своїй країні сили «стойлу Пегаса», що
потопнув у чіпкому й страсному болоті бо-
гемського побуту. Й оточений міською бже-
мою, «хохочущим сродом», шинковими мо-
тивами й шинковими одвідувачами—новими
та банітами—він ніжно боїє спогадами
свого сільського дитинства, він згадує запах
рідких лавів, свій старий клеп, квітневу су-
тність, свої верби коло тини своєї тини
хату, свого старого рудого собаку й своїх
старих батьків—селян, що так і не знають,

Мова та поезія.

(Б. НАВРОЦЬКИЙ. Мова та поезія. Нарис з теорії поезії. Книгознавство. Стор. 239. Ціна 2 карб.).

до їхній сніп—«найкращий російський поет». Це контраст пізніх спогадів дитинства з суворою дійсністю життя міського, ця глибока ніжність та ліричність поруч зовнішнього показного хуліганства та цинізму—є центральним мотивом його творчості. І цей же контраст селянського походження й богемського оточення був основним мотивом його особистої внутрішньої трагедії, що призвела поета до самогубства в помері Ленінградського отелю.

Цим самогубством поет дописав останній рядок своєї трагічної біографії, що її крізь задушевні мережкати його вірші знали дуже добре, але яку все ж сприймали дуже літературно. Тим часом, повні розпачу вірші «кабанчик Москви» не були літературним прийомом. Це була жива трагедія живої людини, яка свідомо того, що вона «пропаща» що їй «не вернутися назад», що їй не оспівати вже того нового побуту, що народжується, того нового життя, що цвіте і що від нього він однежувався колись весело шияквою кульцею, де прорив свій талант і свою молодість.

У «Возвращении на родину» поет з ясною свідомістю й без істеричного схлипування ясно бачить, що він остаточно відірвався від села, що його мандат селянського поета, по якому він вступав у літературу, став фальшивим. Він уже не «крестьянский», а «индустриальный». Він типовий богеміст. «Язык сограждан стал мне как чужой. В своей стране я словно иностранец». Уже—«явные юности поют иные песни». Поет свідомий, що «моя стихи здесь больше не нужны». І от вертаючись з села по покручених московських вулицях, поет знов «идет головою свесившись переулком в знакомый кабачок».

Між богемськими та сільськими мотивами—широкий розрив. Він геніально вмів сплітати ці мотиви. Він геніально вмів відтворювати свою біографію. Він був поетом, що вмів глибоко ворушити серця найпростішими словами. З погляду «техніки» він не був «мистцем». Хайби ця зустрічалася у віршах Єсеніна. Але ця хайба компенсувалася величезним ліричним піднесенням, талантом говорити—широко, просто й глибоко. Як що виключити його рокаліні автобіографічні вірші—то навіть в об'єктивних віршах Єсенін умів провезти величезний і справжній хист. Така «Песня о собаке».

Але в перші дні після трагічної смерті Єсеніна хотілося говорити не про його художню техніку й не про те місце, що йому належить в історії російської лірики. Хотілося говорити про трагедію Єсеніна, як людини, про психологію, що привела його до таких частих думок про самогубство. Хотілося говорити про отруйний вплив богемського оточення, що відібрало у російської літератури цього поета.

Єсенін гірко визнавав, що він не зміг до кінця бути «последним поэтом в деревне». Богемські мотиви переказали в останніх фазах його творчості. І його смерть у Ленінградському отелі глибоко символічна.

Да! Теперь совсем без возврата,

Я покинул родную поля,

Уж не будут ластовкою крылатой,

Надо мною звенеть тополя.

І другий вірш:

В зеленый вечер под окном,

Из русского яблони пахнуло!

Сидя в перы у плиты,

Нелюбимые издают.

В передмові дискусую, що автор хотів дати українському читачеві змогу уловити, як можна будувати поезію на відставі лінгвістичного підходу до неї. Автор намірено обминає вчених інтуїтивістів і релятивістів, бо не визнає їх наукової цінності. Натомість головну свою звертає увагу на розробку матеріалу Гумбольдта—Потебні. Корували автором у науковій праці Лобода та Філіпович, а мову виправив М. Зеров.

Отже, автор чесний з собою і з нами: апі словечка про «арканизм» і про «відношення авторове до його! Така пророческа мовчалька є вже цінний показник незалежності й оригінальності... Але: можна не афішувати себе марксистом і що до висновків бути більшим марксистом, ніж де-які вульгарні марксистки. Чи не маємо тут діла з таким совісним ученим, що хоче бути цілком об'єктивним і не факти притягати до «схеми», моралів, а досліджувати матеріал без упередження?—Побачимо.

Книжка має 9 розділів. Та перше ніж по-біжно переглянути їх, придивимся до способу вислову авторського. У вступі мова про сучасний стан мистецтва. Троцький і Ворожєвський. Їхні думки об'єктивно переказано, показано проблему: «пізнання» і «перебудування». Автор ухилився од вислову своїх що до цього думок. Він тільки зазначає, що нині суперечки йдуть власне про теорію мистецтва. Автор це розуміє: «Нова культура доба завжди призводила до перегляду основних розумінь про мову і завдання мистецтва». Звідси перша проблема «Форма і зміст». Їй присвячено окремий розділ. Друго: взаємний образ та музики слова. Аналізові слова в його «тридцять» істоті, вирачені від Потебні, власне й присвячено книжку. Навроцький, як і Сакулін у Росії, визнає, що нова теорія поезії є новий світогляд («до нової міри»). Філологія досі не почала й певенна наука. Тенденція «Опозу» відхиляється від «соціологічного методу» є непорозуміння. Не в тім сила, не у втручанні соціології в філологію, а в покладенні «власного наукового господарства», а потім уже «пов'язати стосунки з суспільними науками»—«даючи» і «заповнюючи». Тут автор зазначає про відому статтю Цейтліна в «Лєф», що він «трохи гостро» осмілює стосунки марксисту й формалізму. Філологія збивалася на психологію худ. творчості, тимчасом не—окрема наука. Біографія, психологія, способи творчості, середовище, доба—це все другорядні чинники. Головне—система мислення автора. Питання поезики набурває нині загально-життєвого значіння, бо воно зацікавило різні кола громадянства: і вчених філологів, і шкільних педагогів, і критиків, і поетів, ба навіть студентів і звичайних читачів. Навроцький, як

И не обмытого меня

Под лай собачий похоронят.

Глибокий лірик проміняв тополі рідних званих на покручені вулиці «Москви кабацкой». І та смерть, що він її собі пророчував 1920 року, здійснилась, але вже в зовсім іншому варіанті.

А. ЛЕЯТЕС.

філолог, хоче розплутати сім'ю непорозуміння, що згромаджено в основних питаннях поезики. Констатуючи, що велетенський розвиток європейської культури спричинився до відходу од життя мистецтва і науки, автор у розділі «Мистецтво та життя» викриває ці «розриви» поміж «життям» і мистецтвом та наукою. Продукти людської творчості вплинули на свого творця—людину. От і дисгармонія. Вже давно людність відчувала хибність такої організації культури й психики її творця. Починаючи від відомого протесту Руссо проти попередньої доби сухого раціоналізму з потужним голосом в оборону вільного почуття та його прав, до мрій Гете й Шіллера про античність, європейська людина нестримно прагне до суцільності. Діячі мистецтва та філософи стояли все на грані поміж мистецтвом та філософією. Цьому почуттю належну віддали латину і Ніцше, і Байрон, і Шілер, і Толстой... Мистецтво віддавна зосереджалося на культурі почуття розкошів та насолоди, з давніх давен його розуміли, як утіху, забавку... Краса розлилася з правдою та соціальним добробутом. Усе гарне було разом з тим нереальним, незручним, ба й шкідливим... Мистецтво найдавніших часів теоретично мистецтва оповісти «не естетичним»...

Ну, досить!..

Бачимо, що з автора дуже делікатна людина. Де вульгарний марксист сказав би просто—«буржуазні вчені», Навроцький каже скромно «теоретики мистецтва», де можна б сказати «буржуазія», стоїть у нього «європейська людина». В автора багато таких загальників, як «життя», «мистецтво», «людина», «попередня доба». (Яке? яка? які?). Ми звикли після Плеханова і Леніна до завжди конкретної істини, а в Навроцького все самі загальники. Це—що по його способу вислову. Далі він за Бюхером переказує про мистецтво «малокультурної людини», цих «наших предків» і можливість рівняти його до «сучасного європейця». І водночас зазначає (стор. 18), що мистецтво «первісної й малокультурної людини» було з'язаніше з «життям», ніж «людина європейської». На стор. 25 іде мова про естетичний індивідуалізм «європейського поета» з його культом особистих страждань і втрат. В наслідок зруйнування форм господарства розірвалася худ. праця з ремеслом—індустрія і кустарництво—звіси поезія пектис своїм «призначенням промішати прийдешню». Кустарництво—тягло «мистецтво». Звісно науку та мистецтво не треба розрізняти в житті. Науку та мистецтво утворює «весь народ», але остаточно оформлення дає особиста творчість. Маємо «нежиттєвий розрив» поміж «мистцем» та «життям народу». Мистецтво зосереджалося на речах розкошів (чому?). Неслугувати «життю» мистецтво не могло і воно стало слугувати його «пегарним сторонам»...

Яке непорозуміння! Ціла ця історія—якось безглузда й непорозуміння!

«Європейський освітитель»—ось чия психологію маємо нам «мистецтво». Переставши слугувати «великим цілям», «мистецтво» не змогло до краю розірвати з «життям», хоч як бачив про це «європейський»

Питання побуту.

естетизм»... «Вово» розминялося на дрібну монету — слугування суб'єктивній насолоді. Наука про мистецтво, т. з. естетика тільки закінчила цей процес... В розділі про «форму та зміст» дізнаємося, що думка про безцільність мистецтва виникла через неозначеність розуміння мистецтва». От як би розуміння мистецтва було означене, то й думки про безцільність мистецтва не виникло-б?.. Критикуючи формалістів, не погоджується автор і з їхніми супротивниками. Цінним є визнання: «Кінцець-кінцем і в мистецтві... важливий саме той внутрішній зміст, що відкривається за допомогою засобів вислову. Не можна робити засіб метою... Техніка є тільки техніка... Досконалість техніки не виправдувалася важливістю внутрішнього змісту». Автор забуває «гру формою», що все покриває і все з'ясує, але позбавлена живої душі й тому нікому не потрібна». (стор. 156). З Навроцького не є ортодоксальний потєбнієць: визнаючи, що поезія є мистецтво образного слова, що має символістичну «рацію», він додає: «але тільки образи ці не вичерпуються тими, що вказав Потєбня, а мають у собі велику розмаїтість окремих можливих відтінків». Поділяючи такі тези, як ось: «Відчуваючи потребу більш-менш раціонально-обгрунтованого внутрішнього справоздання в сприйнятті мистецтва, людськість уже віддавна стала вдаватися до його тлумачення», або: «Потреба науки про мистецтво виникла з невдоволення від тлумачення критики»... ми тільки один раз згадуємо: «...для нас, що пережили й феодалізм, і буржуазну культуру»... (стор. 173) знаходимо визнання **Ляпсуса Потєбні**: «Довгий час уважали, що вся сила, весь чар поетичного твору й полягає саме в усій цій гаданій його багатогранності». Навіть сам Потєбня казав, що образ ми «прикладаємо» до маси життєвих випадків, що «прикладання» це цілком об'єктивне, що в цій діяльності «прикладання» і полягає його (образу) взагалювальна сила. Проте, безперечно, що тут ми маємо перед собою «lapsus» у самого Потєбні». (стор. 174). З автора-філолога «Йоанит»: «Вся історія поезії, по суті (?), історія слів»... Те, що марксистські записки соціологічним еквівалентом, у автора чимало згадується (на стор. 177) то, як «рація» (тобто не було «змісту»), то в такій формульовці. Центр становить «рація» поетичного твору, «рація» «значіння», як складного образного слова, щоб-то те життєве явище, яке ми тільки за допомогою даного «образного слова» спізнаємо в усій його повноті та безпосередності».

Зворушливо пише Навроцький (стор. 179) про «спільне з усіма людьми переживання їхнього лиха та радощів (що в цьому) і лежить основа гуманізму та людського впливу мистецтва»...

Загалом беручи: ця книжка є, значить, крок наперед з **потєбніанського табору** і поступ од таких «соціологів», як навіть Якубський та Дорошкевич, хоч до наукового, марксистського викладу авторіві далеко. Відмежування Навроцького «філологією» від марксисту не віщує теж нічого доброго. Йому можна зробити питання руба, як і Сакула, робилося: скажіть ясно: хочете ви бути марксистом, чи вважаєте «в своїй галузі» за науковий тільки «літвістичний піхид» до основних проблем теорії літератури з еkleктичними екскурсами в «сусідні повер-зи»?

В. КОРЯК.

Недавно у нас в редакції відбулась коротенька, коли хочете «на бігу» дискусія про те, чи наш побут революціонізується й далі тим же швидким темпом, як і в перші роки революції, чи може він **почасти**, в окремих своїх частинах, стабілізується. Звичайно, це питання надзвичайно складне, щоб його, як кажуть, можна розв'язати одним махом, «з плеча». Ми не маємо певних матеріалів, певних цифрових викладок. — ми маємо, коли хочете, силу силену розкиданих фактів, що їх ніхто ще не взявся зібрати, строго класифікувати й наочно показати, **куди росте побут**.

Очевидячки, безсумнівне одне, — а саме: побут є відображення нашої економіки. І тому: в перші роки революції ми, дійсно, часто розв'язували питання побуту «з плеча».

«Рубай ліси міщанського, буржуазного побуту!» — от гасло, що його було виставлено.

Дроворубів було чимало і від тріску повалених дерев у вухах міщанина стояв такий шум, що він навіть закричав про «загину культури». Звичайно, цілого «загину культури» не було. Просто революція розчиняла шляхи і змивала той намул, що накопився у наслідок багатолітнього рабства. Розклад старого побуту йшов швидким темпом не тому, що «хтось» там «якось» там хотів (наприклад), зачинити всі двері — «скасувати» бога, а у наслідок корінної передвиги класів.

Факт ліквідації капіталістичного ладу, факт ліквідації поміщицького землеволодіння і зв'язаних з ним пережитків кріпацтва, рабства, пригнобленості не могли не відбитися на побуті. З ліквідацією рабства політичного, економічного, правового, коли перебудовується ціла держава, цей факт величезної історичної ваги, хіба він міг лишитися без впливу на побут?

Не міг. Побут став переживати так само революцію, але та революція, як і всяка революція у надбудах, мала свій корінь у економіці. І за часів військового комунізму справи перебудови побуту здавалися нам далеко простішими, ніж тепер, на дев'ятому році революції. Ми, наприклад, давно відмовились від безоглядного рубання лісів старого побуту. Ми внесли в цю справу систему, метод, ми занялись буденною роботою, яка на перший погляд, може нічого спільного й не має з перебудовою побуту. Ми в першу чергу поставили собі завдання підвищити нашу економіку, справедаливо міркуючи, що тільки цією підмогою ми зможемо перебувати і самий побут. Голими ж таслами тут нічого не візьмеш.

Розуміється, що нами за ці часи пророблена велетенська робота. Але коли мене питають, чи створили ми вже новий побут, я категорично відповім:

— Ні!..

Ми лише розчищаємо шляхи для нового побуту. Тільки розчищаємо шляхи. Наша робота, робота піонерів. І одверто кажучи, ми далеко ще не викорчували тих зарослих бур'янами ділянок, де старий побут найбільше міцно тримається, де він, кажучи фігуально, **окопався**.

Бо справді, чи великі наші досягнення, скажемо, в ділі фактичного розкріпачення жінок, і то не тільки на селі, а й місті, у робітничих районах? Мало, дуже мало.

Або наші клуби? Хіба вони стали тим, чим мають бути? І так далі і тому подібне.

На самісі дні, кілька років тому де-хто в своєму наступі на старий побут прямо казав: — перекидай дзвіниці!..

Тоб-то дзвіниці в фігуальному значінні. Оказалося, що «дзвіниці» повалити не легко. Чому? Тому, що наша доба є доба переходова. Що в нашому побуті, як і в нашій економіці перейшли елементи і соціалістичні, вірніші, нові і старі форми.

Ті нові форми зростають, з різних кінців. Але між ними немає містків, немає сполучень і до того, поки ми їх перекриємо спільним лахом, ще далеко. І тепер настільки висувалася шастирлива задача наукового дослідження побутівних форм.

Перш за все, нам здається, тут треба охопити **економічний** бік життя робітника, селянина, службовця. Це завдання мусить узяти на себе з одного боку наше ЦСУ, а з другого профспілки. Питання заробітної плати, житлові умови, харчування, розумові розваги, одягу, одним словом, весь комплекс щоденного життя треба узяти під погляд, дослідити і показати потім, як же живе наш робітник. У нас з цього приводу немає поки що, принаймні, я не бачив, жодної книжки, жодної монографії. А час наспів, щоб уже такі праці мати.

По-друге, село. Тут ми приблизу картину диференціації села, його класового розшарування маємо. Тепер треба піти далі. Треба, на наш погляд, зробити вибороче обслідування окремих категорій селянських господарств, щоб мати їхнє економічне тло. При цьому слід окремо виділити декілька колективів та комун.

Слідуючим етапом — опис **цілих** сел так з економічного, як і з побутового боку. Подібної літератури у нас зовсім немає. Це вже завдання наших краєзнавчих організацій. Знов таки, говоримо, може щось і робиться в цьому напрямку, але то все розрізнене, носить часто печатку власної ініціативи, дилетанства.

Тільки при умові, що ми зберемо багатющий фактичний матеріал, коли ми **ясно** будемо розуміти економічне тло, тільки тоді ми зможемо планомерно впливати на будування нового побуту або, коли хочете, на те, що прибалало собі назву «культуриності».

Тут потрібні глибокі розвідки. Вчений, професіоналет, журналіст, статистик, агроном, лікар, учитель, — от хто мусить покласти перші цеглини цього вивчення. Але ми не мислимо цієї роботи в **обов'язковому** порядку, скажемо, завтра-ж до обіднику Центрального Правління Робітосу всі учителі починають збирати побутові матеріали. Тут має вплив громадська ініціатива. Проте і центр повинен взяти на себе розробку цього питання — дослідження побуту, надати йому повної організаційної форми. Знов таки і центральний Краєзнавчий комітет і Академія Наук цю справу повинні ставити на порядок денний своєї чергової праці.

Від аматорства по вивченню побуту слід перейти до наукового систематичного обслідування його.

Коли ми це зробимо, то у нас буде **ясна** картина і ми будемо знати, **куди-ж** зростає наш побут.

П. Л.

Культрейд.

НА СЕЛО.

9 січня.

ПЕТРО ГОЛОТА.

Віс вітер, метеликами грає сніг...

З будинку Херсонського інституту шарод-
ної освіти виходить колона в 80 чоловік—
студенти, студентки й професура, з жупоч-
ками, вузличками; хто одягнений добре, хто
плохенько, з прапором, музикою. Це на село,
відсвяткувати з селянами 20-ті роковини ре-
волюції 1905 року.

Головна наша група в 65 чоловік зробила
маршрут по Снігірівському району, охопили
найкращі куточки його, а окрім гурт-
ки по 3—4 чоловіка побували по інших се-
лах. В головній групі був хор, оркестр духо-
вої музики, драмгурток і п'яжани.

Від ст. Галаганівка до села Баратівки, на-
шого першого пункту, всього верст дві. Ча-
стина студентів поїхала, а чоловіків 15 піш-
ло пішаком. Знайшовся такий добрий чоловік,
з поміж нас, що узився довести до села, бо
ніби знав шлях. Пішли. Йшли праворуч, лі-
воруч, потім прямо, далі за вітром,
згодом проти вітру, а села нема. Рве фуга!
сніг сіпчить очі, ніч. Стали міркувати. Не
погодились і розійшлись двома гуртками в
різні боки. Розгубились, свистіли, гудали...
нікого. Довго блукав наш гурток, аж поки на-
дійшли до річки Бугульця. Ну, тепер берегом.
Скоро знайдемо якесь село. Пішли праворуч,
тукаємо—хтось відгукнувся: ближче, ясніше...
і дійшли до хуни обидва гуртки. Сміх,
а вже три години блукаємо.

— Істи хочу.

— Ноги болять...

— Нічого, терпіть хлопці!

— Куди йти?

Пішли берегом.

— О, воги! Ближче, ясніше. Нарешті пі-
дійшли: огні-то огні—та тільки по той бік
річки. Крига товенька. Кричали, свистіли, як
у прірву. Вітер почав затихати, а за хмар
зайшов місяць. Це скоро півноч.

— Хлопці, кришці!

— Та кришці, а за кришцею й село.
Дійшли до Баратівки, та зайшли до неї зов-
сім з протилежного боку. «Нічого, товариші,
каже наш старший,—ворога завжди б'яче з
тылу заходити».

Якось розташувались до хатах. Зараз-же
хазяйка подала на стіл пироги з картоплею.
Добре їстись з дороги. Найлише, поснули.
Встаємо на ранок, а на столі вже стоять ота-
кетельна миска картоплі в мундерах. І далася
ж нам та картопля... Сходяться купками сту-
денти «що ви їли?»—«картоплю варену»—
«а ми жарену»—«а ми в мундерах».

В Баратовці ми влаштували два святкових
концерти: один для дітей, другий для до-
рослих. Доповідь про революцію 1905 року
ілюструвалась чарівним ліхтарем. Ось малю-
нок дитячого свята.

Ранок. Збирається дівтора до школи. О
10-й годині повно. Відкривається урочисте
засідання. Промовляє наш ректор і злютьсь
слова в серця темних дітлахків селянських.
Гармонійним акордом загас: ми повинні ви-
конати заповіт Ілліча: по-перше—вчимося,
по-друге—вчимося, і по-третє—вчимося. Му-
зика, хор, п'яжани декламують свої твори.
Діти задоволені, веселі. Сонце своїм промін-
ням підне до гармонійно сполучену масу—
учнів і студентів. Зфотографувалися й розси-
палася компанія по хатах, оповідаючи, що
чули-бачили.

В день обслідували школу ліснену і тру-
школу. Відбулися засідання сільорганізації,

Сіроосінньою хвилею, морем
Вулиця гнула горбато:
Вилити з грудей болоче горе
До царя пливли хмари-натовп.

Просто йшли, одверто,

Попи несли ікони.

— За нас горою, вперто,

стоїть отець Гапон...

— Немає хліба... діти...

— Валиться хата—сарай,

Та годі серцем тліти:

— До батька, до царя

Топтали сніг ногами.

Йшли з вірою, в слезах,

А офіцер з наганом:

— Стрілятимем!—Назад!

Заколихався натовп

Та хвилею вперед.

Йому у сірі очі

Направили багнети.

— Назад!—царя немає!—

— Не підємо—царя!—

— Назад!—наказ лунає—

— Бо будемо стрілять!

— За що стрілять? питали.

Лунала смерть—погроза.

Повітря пронизалося

Вогнем—стальним морозом.

Йшли вперед. Салдати

В рушниці узались,

І дим над головами

Смердючий покотивсь

— Помилуйте!—ми-ж руські,
Салдати, не стріляй!
А кулі гостро-густо
Пішли в тіла гулять.

— Стрілять!—слова дзвеніли.

І постріл чітко гув,
Та кров ціла барвіла
Гаряча на снігу.

І ніби море в бурю...
Немає берегів:
Тривожно натовп рухавсь
Та помстою горів.

Кричали в небо голі,
Хтось руки простягав...
І падали до долу,
Як од коси трава.

Тікали од палацу,
Хіннота—перепона.
І хтось зубами клацав...

А відповіддю грози:
Кіннота, п'яна люта.
Із кров'ю в стіні мозок
Забризав од шаблук.

Змішався сніг із кров'ю,
І мозок тепло танув...
А в натовпі горою
Повстало, запитання (?)

Стола, махав наганом
Мордатий офіцер
Йому первату шапку
Шайрнув хтось у лице

ЛЕСМ, КНС, Сільради, де наші представники
вносили нову, свіжу течію багаторості. Вве-
чорі відбулося урочисте об'єднане засідання
представників сільорганізації і сільради, збо-
ри постановили просити Херсонське ШО взят
культуризм над трудяркою і до 9-х
роковин зліквідувати неписьменність в с. Ба-
ратівці. Концерт, і прощання усім колекти-
вом. Хай живе культмичка ШО з селом Ба-
ратівкою! До побачення!

Залишаємо свій похідний стінчасоніс при-
святий селу Баратівці.

Ще далеко до села Тарасовки, а вже ви-
бігли назустріч нам дітлахи й обступили нас
з усіх боків. Ми входимо з маршем. Сельбу.
Стали. Ближко катилися на льоду діти. Чує-
мо—«Ванька, Петька ей, хлопці, ідуть ко-
медіанти приїхали».

Старші гукають:

— Сюди, сюди! Труни в города приїхали!

Отак, як бачите—«комедіанти, труни».

В Тарасівці ми пробули мало часу. Провели
свято в сельбуді і наші обслідувачі розійшли-
ся по селу, знайомляться зі справою школи.
Розпитуємо про школу в батьків.

— Як у вас вчать у школі, тіточко?

— Та... яка тепер наука?

— А хіба що?—питаю.

— Збере ото вчитель дітей—ну що ви ді-
ти всі зібралися—питає. Всі, всі—гукують
діти.—Ну так ідіть додому!.. Отак занятіс—
каже тітка. А як коли й сидять у школі, то
одне знають—ліплять коники та цвіточки!

Питаємо в другому хуторі:

— Ну як у вас школа?

— Та нічого.

— А вчителі як?

— Вчителі, хвалять бога, нічого собі.

— Вчать добре?

— Вчать таки можна сказати, добре. І по-

ридок с, хоч правда, вчитель трохи плохень-
кий, а вчителька держить прикко. І за вухо, й
екубне, брехати не буду. Гарні вчителі.

Побували в сільраді. Тут же в канцелярії
наша польова редакція працює над стінчасо-
нією. Повно вражін, повна фотографія села.
Селяно просять залишитися на довине, заві-
тати ще коли.

Рушаємо далі.

Прийшли й приїхали в Галаганівку. Зібра-
лися біля сільради. Йдемо. Ось почали розво-
дити по хатах. Йдемо від сільради вуз...
а за нами біжать малі діти. Ціла... Як на
слонів дивляться. Собаки... люди з
хат повиходили, думали, що воно за опазі.
Водить нас та... сільради по хатах, а ніхто
не при... одна тітка каже:

— Ой що, ви аж двох. Ставте хоч одного!

А другий так і заявив:

— Як заплатять, так пустю, а без гро-
шей, хай у холодній хаті сидять.

А з одного двору, так і вилетіли.

— Та ну їх ж чортовій матері!

Виходить отой самий голова та й каже:

— Не кліють братці.

А все-ж таки якось розмістились, дикувати
добрим людям.

В Галаганівці багато роботи. Село темне,
вороже до культуриці. Обслідували трудяш-
ку, культосвітні установи. Все робиться, але
якось не почувасться захоплення, широти.
Кволо і сіро. Культробітники—два вчителі.
В сельбуді брудно, школа в землю загрузла,
а населення заморженське. Допомагаємо чим
можемо і другого-ж дня далі на Снігірівку.
На ст. Снігірівці під шипіння паровозу на
пероні ми вітаємо іменинників—залізнични-
ків з 20-тими роковинами. Треба сказати, що
залізничники поставилися до нас дуже тепло
і прихально.

131

Театральне, музичне життя.

У Київському театрі „Березіль“.

«ЖАКЕРІЯ» — МЕРІМЕ.

Є такі мистецькі твори, що оцінюючи їх фактуру, надзвичайно важко розкласти її на окремі складові частини, щоб проаналізувати кожну порізно. Важко навіть поділити встановити межу між змістом твору й його оформленням. Це звичайно — дайосконаліші, справді мистецькі твори. Вони — суцільні; в них усі складові частини сплелися, непомітно змішавшись одна одну.

Де таких мистецьких творів треба зарахувати чергову, третю за цей сезон постановку «Жакерії» — Меріме в театрі «М. О. Березіль».

Середньовічна трагедія Меріме, що змалює боротьбу селянської маси з своїми феодалами в давній феодальній Франції в інтерпретації режисерів «Березіля» стає на диво зрозумілою, близькою й сучасною. Врештешт майстерство, з яким постановниками почастило відшукати й виобразити моменти ідентичні для середньовічної феодальної Франції і для недавніх часів нашої доби ми бачимо в «Жакерії» середньовічний бунт вассалів, і пізнаємо в мистецькому перетворенні анархічну селянську стихію, таку знайому нам в часи героїчної війни. З-за асортиментів середньовіччя повстають знайомі сюжети з селянських повстань на Україні. Це мистецьке перетворення середньовічних моментів в селянських повстань вічна й наших днів — постійний здобуток постановників.

Сучасна революційна вигода, яку й не знайдемо в ній жадного, за всіма правилами логіки й инш. побудованого твердження про революцію, жодної сучасної революційної фрази, жодної сентенції на селянські рухи. Вона сучасна своєю ідеологічною концепцією, трактовкою всіх своїх частин: від виображення соціальних здвигів до... найдрібнішого жесту актора.

І тому глядач ясно розуміє суть «жаківського» повстання й справжню причину його загибелі, справедливо оцінює в ньому роль «брата Жана», і мимоволі приходить до висновків: ясності розуміння організуючих чинників в революції, без яких кожна революція, кожне повстання засуджене на загибель.

Як що до всього цього додати досконале вираження трагедії селянської маси в феодальній країні, революційний патос, яким перейнято весь спектакль, — то зрозуміло стане

Ось і районово село — Снігірівка.

Зустрічають-то нас весело, з музикою — як помагається. Зараз у столовку, вечерять. Як заходилися наші, попотропили всі снігірівські ковбаси й кедрюхи. А голова сільради так чуть з ног не звалився все преподносив, вечерю та чай. Нагодуй отаку отару. А другого дня ні спідати, ні обідати, ні вечерять, одним словом співайте й грайте хлопці нагороду. Правда селяне турбувалися (ну й чудні вони тут в залізних калюхах) закликали до себе, але ми розмістилися в школі, а начальство ні-ні-ні! Та нічого, ми звикли

яку ідеологічну цінність має ця чергова постановка «Березіля».

Оформлення ж вистави концентрує в собі всі потеперішні формальні здобутки Березіля. Приємне враження справляє його спрощення й удосконалення. Тут мистецька урочистість поєднується з веселими для ока барвами (одеж, освітлення). Режисерська робота бездоганна. Сценічну площину використано на всі 100%. Будова мізансцен досконала. Особливо вдалі малювничі групи.

Про виконавців доводиться говорити небагато. Досить буде відзначити, що в головних ролях було четверо: т.т. Бутма, Прийм, Крушельницький і Сердюк, що в цій виставі зафіксували всю свою майстерність. Другорядні-ж персонажі в час свого епізоду справляли враження центральних дійових осіб. Масові сцени зроблено гарно. Може саме тому, що в «масі» брали участь лише кілька чоловік, і режисери зрізалися аморфного «гону» і використали кілька старих постановок, як це люблять робити режисери наших театрів, примушуючи акторську гру бовтатися перед глядачем.

Однак необхідно спинити увагу на постановках і глядачів і на кількох дефектах. На жаль без них не обійшлося... Неприємно вражає невдале закінчення вистави. Чи жонглюєш за театральним ефектом, чи просто не підступивши нічого закінчення, постановники не порушили Меріме. Наприкінці, там, де треба було, завершуючи трагедію селян, підкреслити, що не тільки через авантюру Жана гине повстання, а насамперед через свою випадковість, невідповідність і неорганізованість, там раптом постановники вигадали містичку — затемнення сонця завершує затемнення. Це — не потрібний ляпис, що йде на мінус постановки. Це несподіване затемнення — затемнює чіткість ідеологічного задуму.

Що до технічного боку вистави, то чимало виходить його досконалості велика кількість змін, нагромадження епізодів. Надто швидко темп при малюнках «мазками» роблять її де-в-чому малоприступною для некваліфікованого глядача, що, поспішаючи за розвитком дії, втрачає розуміння сюжету.

По-за цими закидами постановка «Жакерії» в театрі Березіль — значна подія в українській і світовій театральній культурі.

Ю. Смолич.

Райвик дуже офіційно й недбайливо поставився до нашого приїзду. Зморені, голодні, ми все-ж таки багато зробили на селі. Розворушили сонну Снігірівку. Подарували школі бібліотечку, різні навчальні прилади. Хор роздавав нові пісні, плужаки замінили свої твори, присвячені селу й 20 роковинам революції 1905 року. 22-го грудня ми дали концерт для учнів залізничної школи і врешті зморені роботою й непогодою, у вечір приїхали до Херсону.

Другий культурейд гадасмо зробити в найближчий час в Кривий Ріг.

Н. Солодкий.

Український театр у Москві.

(Лист з Москви).

Справа українського театру в Москві має свою історію, свою давність. До 1922 р. Українському клубові в Москві належало помешкання цього театру на Тверській вулиці, невелике помешкання, але пристосоване, яке цілком задовольняло потреби українського театру.

З початком непу Український клуб рішив організувати власний театр і утримувати помешкання «на хозростоті», але Моно забрало це помешкання для своїх «показательних производственных театров». Тут розмістився колектив ім. Комісаржевської, що й являв виставляти такі «корисні» для прагматичної речі, як «Жінчини в народному соборі» (періодично-халтурна поробка з Аристофаном, зроблена такими спеціалістами казенного мистецтва, як Арга та Агуза) або «Три вера».

Укр. клубові обіцяла і Головоначальна РСФРР і Московська Губполітосвіта допомогти знайти належне для театру помешкання, однак до цього часу так і не почастило.

Тому колектив українських артистів «Муздрама» тимчасово поїхав на районні театри.

«Муздрама» — це колектив українських артистів, що тілися ліквідації Укр. Держ. театру був організований Д. Олексієм і об'єднав вибраних акторів із трьох українських колективів. Працює «Муздрама» вже три роки. Та активна боротьба за культурний український театр в Москві, яку з захопленням й упертістю провадить колектив «Муздрами», вимагає звернути увагу на працю цього колектива, як можливого осередка для того майбутнього театру, який сараз турбується українська колонія в Москві.

Зараз у складі «Муздрами» 30 артистів: О. Малай, Лисенко, Журавель, Сухоїв, Патапенко, Зіміна, Куторжевська, Гамов, Шидубий, Українська, Гавриленко; співаки А. Семенів, Готайська й інші. Репертуар на 50% новий, що для Москви, де клубові від українського театру вимагає етнографізму та гонаків, є безумовним досягненням. Старих річей ідуть: «Запорожець за Дунаєм», «Майська ніч», «Вій» іде в переробі. Під «Вій» муздрамовці підвели реалістичні підвалини (сон бурсака) й наблизили його до сучасності антиреалістичним мотивом. Зараз готують «Вій» в переробі О. Вишні. Цілковиті нові вистави: «Ревізор», «Вовчик», «97», «Колуна в степі».

На нашу думку, треба тут мати постійний театр-студію, і з самого початку поставити його на певний культурний рівень, змусити лавити ті моєкльовості, які можуть дати Москва, як центр Всесоюзного мистецтва.

Для цього потрібна буде моральна підтримка Паркомоса України та де-яка грошова допомога на організаційні видатки Наталі, аби було помешкання, театр сам себе буде вираховувати.

Кость Бурзій.

Музичне життя на Україні.

I.

Перша частина театрального сезону закінчується, тому можна вже зробити деякі підсумки музичного життя. Окладається воно з постійних жорстко-творчих осередків (Товариство), з хорошею праці, оперовою й концертною, з музичної преси, музично-видавничою роботою й композиторською творчістю й музичною школою.

МУЗИЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ЛЕОНТОВИЧА У КИЇВІ.

Робота Товариства ділиться на трьох відділах: науково-творчому, видавничому й організаційно-інструкторському.

Науково-творчий відділ. Композиторська майстерня виготовляла й проєктувала біля 80 творів (хорових, камерних, симфонічних). Протягом року нею проєктовано понад 400 творів, надісланих до Т-ва з різних кінців України. Брала участь у роботі в Київ. Філії Вищої Муз. Школи, в муз. секції Інстит. Наук. мови й БУАН.

Видавничий відділ на чолі з К. Квіткою опублікував три експериментальні збірники пісень з різних кінців Галицької України, а також і Західної.

Методологічна робота провадилася в «Борі жорновників» (муз. виховання) та в «Літературній Бурі» (борі музика).

Показово-демонстраційна робота виявлялась в організації виставки 47 років муз. культури на Україні, в якій було подано досягнення як педагогічної, видавничої, концертної, музейної, наукової й піпної роботи, так і зразки музичної творчості (вечори київських композиторів, композиторів консерваторії, інституту тощо).

Музичний музей, що побагатівши значною кількістю експонатів рукописи Лисенка й инш.

По видавничому відділові, видано повної літератури 11 назв розміром в 70 нот. сторінок. Крім того, видавався журнал «Музика», що в цьому році був єдиним муз. журналом на всьому СРСР. В книжках цього місячника склали загалом 27 др. ар.

Робота організаційно-інструкторського відділу провадилася з одного боку по лінії зв'язку з муз. організаціями й кампанією за вступ у члени Муз. т-ва з другого боку, по лінії інструктування, інформувannya й постачання муз. літератури.

За літній рік відділ зв'язався з 400 організаціями, з яких 60% припадає на селянські муз. організації, 30% — на робітничі, 15% — на гуртки при освітніх закладах і 5% на спец. муз. заклади.

Остаточне організаційне оформлення Муз. Т-ва, як громадської організації всеукраїнського масштабу, має відбутися на першому всеукраїнському пленумі (23-І—26 р.).

Філії т-ва. Більшість філій провадять музично-демонстраційну й організаційну роботу, почасти музосвітню (Б. Церква).

Що ж торкається Харківської філії, то її в музично-демонстраційних заходах (1 симф. укр. музики—3-V25 р., 1 камерний укр. муз. 12-XII—25 р.), в заснованні камерного (стрункового) ансамблю, в організації серед вузовської молоді ятчек преси, етнографії, обслуговування муз. роботи клубів. Філія брала активну участь в організації Державної опери (участь в комісіях по прийманню спі-

ваків, в Худ. Раді Опері), в журі музичного конкурсу, в Вищ. Муз. Раді, в організації «Уграмто» (Укр. грам. т-во). Композиторська майстерня філії виготовляла низку музтворів і шпрудчик «Масовид спів».

Головна ж робота—то організація робочого активу.

В плані: організація наукових докладів, муз. поезій, робіт по обслуговуванню муз. побуту робітників м. Харкова.

Перша робітничка капела «Думка» (диригент Н. Гордосенко) перевела концертні подорожі по Чернігівщині, Гruzії, Кубанщині, Азербайджані, давши всього 90 концертів (з них у Києві 64, поза межами Києва—36). Давала концерти для Сесії БУПВКУ, закордонних делегацій, виконувала твори на музичному конкурсові. В своєму репертуарі «Думка» має не лише всю існуючу укр. хорову літературу, але низку зразків європейської хорової літератури (Бетховен, Гайдн, Тіссель, Шуман, Равель, Дебюссі і инші), а також пісні інших народів (СРСР), напр., Грузинські, Білоруські.

З планових концертів треба одмітити: концерт народних пісень (від примітиву до художньої обробки), з творів Козичького, Толстякова, революційних пісень і західно-європейського репертуару.

В своїй роботі «Думка» весь час прагнула розширювати культурно-освітню роботу, як—інструктування, постачання муз. літературою провінціальних хорів, спроба власного видавництва («Бібліотека Думки»), спроба організації «Хорового союзу», спроба олімпіади, то-що.

По своїм художнім досягненням, «Думка» безумовно є найбільш кваліфікований хор УСРР і один з кращих в Союзі. Склад 50 чол.

«Державний Український хор ім. Леонтовича» (Харків, дир. Соболь),—перевів 124 концерти (з них у Харкові 56 і під час мандрівок по Катеринославщині та Донбасові—68 концертів). Репертуар складає переважно революційну та народну (в примітивній та худ. обробці) укр. пісні. З культурно-освітньої роботи треба відзначити: концерт-диспут «Жовтень і вок-муз. творчість», вечори слухання музики на факсовихові ХІНО, а також ініціативу до замовлення композитором репертуару (всього 7 творів) і роботу по інструктуванню та постачанню репертуару для хорів Лисобережжя. Склад—40 чол.

Перша українська капела кобзарів (Київ) за літній рік перевела концертну подорож по Правобережжю та Донбасу, одвідавши біля 70 пунктів (села, цукроварні, вояцькі) і давши 192 концерти, обслуживши ними аудиторію в 64.000 чоловік. Чисельні рецензії з місць свідчать, що основне завдання—засобами традиційного струменту-кобзи—дати слухачеві художню і ідеологічно витриману пісню,—капела досягла. В програмовій капелі маємо: революційних і соціально-побутових пісень—14, інших (побут, думка, гуморески)—43. В план подальшої роботи капела ставить—організацію майстерні кобз, кобзарської школи, виготовлення репертуару, етнографічну й науково-дослідчу роботу.

(Далі буде).

П. КОЗИЦЬКИЙ.

Художня праця

В робочих клубах і на селі.

(Перший політосвітній з'їзд в справах мистецьких).

10—14 грудня в Москві відбулася перша Всеросійська нарада в справі мистецтв, що її скликала Головополітосвіта РСФРР. Необхідно відзначити, що не зважаючи на неабияку роль мистецтва в справі нашого радянського будівництва й широке зацікавлення мас цією царинною культурної роботи, цей з'їзд був саме першим, що був присвячений спеціально й виключно мистецьким справам. Нарада не обминула цього факту й в своїх резолюціях відзначила малу увагу, яку досі віддавала мистецтву радянська суспільність загалом, констатувавши зокрема, що директиви ХІІ партз'їзду (а також VI з'їзду профспілок) виконуються надто повільно.

Скликано нараду було в масштабі РСФРР, але було запрошено представників й інших союзних республік. Головополітосвіта УСРР відправила на з'їзд двох представників—тов. Христового й т. Смолича.

Заслухала нарада цілу низку доповідів і для детальної їх проробки було організовано три секції: секція професійних мистецтв, секція мистецтв в клубі, секція мистецтва на селі. Згодом було організовано ще одну секцію—рос. серед нацмен.

І в доповідях, зручних по лінії професійного мистецтва й в доповідях цієї секції по всі галузі професійного мистецтва були наведені освітлення. На обговорення були поставлено виключно театральні справи. Обговорення йшло довкола форм адміністративного управління театрами. Будьяких принципових, або теоретичних питань майже не порушувалося. Отже не відбулося і в ухвалених на з'їзді в цій галузі резолюціях, центральне місце серед яких займає вироблене й прийняте положення про У. З. П. (управління зрелищними підприємствами).

За цим положенням усі видовищні підприємства в РСФРР підпорядковуються Головополітосвіті через утворені в губерніях і округах спеціальні органи—Управління видовищними підприємствами (до цього ж часу в РСФРР всі ці підприємства було розпорешено й розкидано між ріжними політосвітніми, культурними, а то й просто—господарчими організаціями).

Отже цим заходом вноситься певна ясність в керування театрами й вводиться певна система, що дає можливість реально здійснювати ідеологічне та художнє керівництво, поєднавши його з господарчим керівництвом. Така ситуація є відмінна від нашої української: на Україні з цього року ми маємо зовсім иншу систему—мережу державних театрів, що безпосередньо підлягають Відділу Мистецтв Головополітосвіти. Цікаво ще відзначити, що ухвалено положення про У.З.П. об'єднує не лише театри, а всі видовищні підприємства, між ними і кіно (на Україні ми маємо цілком одмінне явище).

У спілці селянських письменників „Плуг“.

До ЦК «Плуга» поступає багато замовлень на різні видання, особливо п'єси. ЦК радить такі замовлення пересилати безпосередньо в адресу відповідного ДВУ (Харків, Спартанський пр.), або ж користуватися якою будь книжковою інституцією (прик. при газ. «Радянське Село», Київській філії газ. «Вісти» і т. п.).

Всі п'єси що поступають до «Плуга» (дитячі для дорослих) спілка після розгляду пересилає до Репертуарної Ради при НКО (дитячі—в Раді при Головополітосвіті)—до Вищої (ел. Ради). ЦК радить авторам запитувати одчасово і ці Реп. Ради і в такий спосіб прикорювати справу розгляду своїх творів. Зі

свого боку про долю цих п'єс турбується і спілка.

На творах треба подавати і точну адресу автора.

ЦК розпочав підготовчу роботу до свого з-то Всеукраїнського з'їзду що має відбутися, як звичайно, в квітні місяці 1926 року.

Відділ мистецтв Упр. Н.О. погодився на проєкт організації тижневих курсів—з'їзду сільських драматургів, об'єднавши ці курси з театральним ГАРТОМ. Виділено спеціальну комісію в складі 2 представників від драматургів «Плуга» (т. Степовий та Муринець) і 2 предст. від театрального Гарту. Мих. Бин.

Бібліографія.

М. ПИЗОВАР. Популярна радіо-техніка. (Найголовніше з теорії та аматорської практики). Книгоспілка, Київ, 1925 р. Стор. 116, мал. 89, ціна 50 коп.

Початок зроблено: перша книжка про радіо, укрмовою вибіркою з під друкарського станка. Однак тут же казав її не зовсім відповідає змістові: популярність її полягає лише в найменуванні вибіркою (боже побіжний перегляд заголовків не дозволяє) і відсутності справжньої радіо-техніки. Значно менше, щоб можна було використати заголовок. Але ж би там не було — книжка М. Пизовара в першу з цієї галузі і як до такої треба до неї поставити.

Лише видно зі змісту, автор орієнтується на читача, знайомого з електрикою і через неглибоку в електриці книжка не входить, або вірніше не зовсім ємніша. Для популярної книжки це дефект, що відбиває на усьому її змісті. Більшість розділів між собою слабо зв'язані, система вибіркою пошуку, на кожному місці знаходиться недовірності. Балаючи сказати зразу про все, автор наочною стилістикою матеріалу, що молодий радіо-аматор у ньому напевно сплутається, не довавшись нічого конкретного про радіо.

Прочитавши книжку М. Пизовара радіо-аматор, як і раніше не знає, що таке радіо-хвилі, бо автор звертає на них увагу тільки як на термін, а не як на певне явище (стор. 5 і далі). Пояснити про самоіндукцію так сплутається, як у радіо-аматора з індукцією, як воно пошукує і в усьому самого автора: адже ж не можна казати, що самоіндукція допомагає неупорядкованій електриці. Румором індукції так у другорядній електриці (стор. 10), коли насправді самоіндукція саме сприяє процесу індукції (до речі, чому автором більш подібностей термін катушка, а не самоіндукційний термін спіраль?).

Не знає радіо-аматор у «Популярній радіо-техніці» й відомості на так важливе питання, як довжина хвилі. Бо ж таке «пояснення»: як у радіо-техніці довжиною хвилі зветься відстань між двома точками, де електромагнітні коливання завжди мають «однакову фазу»; цебто характерні точки зовсім однакові (стор. 18), — може тільки наповнити уяву радіо-аматора містичним яком перед «тайнами радіо-техніки».

Далі вражає диспропорційність у розділі матеріалу. Так, наприклад, опис Брауна-Бенкетського контуру, що до речі відкинув вже свій ак і має тільки історичне значення, займає понад 20 стор., тоді як катодова лампа — визначної радіо-техніки, описана тільки кількома рядками, та й то з величезними лягушками. А про казати, що «спінділова» лампа, що вміщує в собі тисяч збільшує звичайно слабку коліва, приймає від посиленої станції» (стор. 44), або ж що «рефлектор» схеми дає змогу трьом лампам працювати за 12» (стор. 76), не або об'єднаний антеничний апарат, або ж просто радіоприймачисті.

З 79 стор. йде аматорська практика. Тут верни за все заступову на уяву детекторний приймач, що детекторний радіо-аматором зможе бути не але виконаний. Ризиковано було тільки подати одному з двох детекторів (стор. 97), що й в обох випадках виведення і вимагає великої вправності в пристрої детекторів, а до того ж не надто раціональна з економічного боку. Що ж до вказівки, як будувати лампові збільшувачі, то вони в разі зовсім неопрацьованості будуть присутні тільки підготовленому радіо-аматорові, однак, у такій формі, в якій їх подано, вони для нього зайвим, кому ж прийдє в голову конструювати підсилювач за схемою мал. 17, коли вона дає майже непомітний ефект (а не 10, як це каже автор).

Де-які практичні вказівки так не вилежують критики. Так, напр., зовсім є помилковою думка, що розгоном труби, в якій нема води, для заземлення, не годиться (стор. 96), або що проба для мікрофону може мати менше омів, ніж для лампи Р 5 (стор. 108); саме навпаки: для лампи Р 5 вистачає вже 3 ом, тоді як для мікрофона треба брати не менш 45—20 омів. Сумніваючись, чи вибудується реакція між словом та електрикою, як що фабрикувати гачетти на поданих на стор. 55 рецептах.

Шахи й шашки.

За редакцією І. Л. Янушпольського.

Ч. 1, 3 січня 1926 року.

Умовні значки фігур: Кр—король, Ф—ферзь, Т—тура, С—слон, Фінер, К—кін, п—пішак.

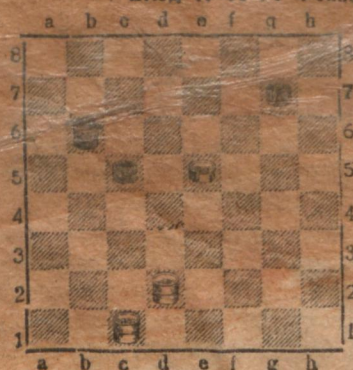
Завдання ч. 1. М. Байталь.

Білі—Крa1 Фh5 Тa8 Кb6, g4 п. d6 (6).
Чорні—Крe6 Сg3 Кc3 п. e7, h7 (5).

Мат за два ходи.

Етюд ч. 1. Г. Фейнман.

Білі—Дc1, d2 ш. e5 (?).
Чорні—Дb6 ш. c5, g7 (3).

Білі виграють.

Партія ч. 1. Іспанська.

Білі—Е. Ласкер.

1. e2—e4
2. К g1—f3
3. С f1—b5
4. С b5—a4
5. 0—0
6. Т f1—e1
7. c2—c3
8. d2—d4
9. К b1—d2
10. К d2—f1
11. h2—h3
12. С a4—c2
13. a2—a4
14. К f1—e3
15. К e3—g4
16. h3—g4
17. d4—d5

Чорні—Ф. Яс.

- e7—e5
- К b9—c6
- a7—a8
- d7—d6
- К g3—f6
- С f8—e7
- 0—0
- К f6—d7
- С e7—f6
- Т f8—e8
- g—b5
- b7—g5
- Т a8—b8
- К d7—f8
- С e8—g4
- Ф d3—c3
- К c6—d3

18. g4—g5
19. К f3—h2
20. g5—f6
21. С c2—d3
22. d5—c6
23. a4—b5
24. Ф d1—b3
25. С d3—b5
26. c3—c4
27. Ф b3—f3
28. С b5—c6
29. Ф f3—e2
30. К h2—f3
31. Ф e2—f3
32. Ф f1—f7
33. С c1—b6
34. Ф f7—c7

Чорні—Ф. Яс.

- С f3—c7
- f7—f5
- С e7—f5
- c7—c5
- К f3—e6
- a6—b5
- Кр g8—h8
- К e6—c7
- К d8—c6
- С f6—h4
- Т e8—f8
- К e7—e6
- Т f3—f3
- К e6—d4
- К d4—c6
- Ф c8—g3
- Білі здалися.

Партія ч. 2. Дебют 4-х коней.

Білі—Е. Д. Боголюбов.

1. e2—e4
2. К f1—f3
3. К f3—c3
4. С f1—b5
5. 0—0
6. d2—d4
7. b2—c3
8. h2—h3
9. Т f1—e1
10. С b5—4
11. С a4—b3
12. К f3—h2
13. a2—b3
14. f2—f4
15. С c1—f4

- e7—e5
- К b9—c6
- К g8—f5
- С f8—b4
- 0—0
- С b4—c3
- d7—d6
- h7—h5
- a7—e6
- С c8—d7
- К c6—a5
- К a5—b3
- e5—b7
- e5—f4
- f7—

16. c4—f5
17. Т e1—e5
18. Ф d1—2
19. Т a1—e1
20. С f4—d2
21. К h2—f3
22. c3—c4
23. С d2—c3
24. Ф e—f2
25. Ф f—b5
26. Т e5—e6
27. Т e7—e7
28. Ф b6—c7
29. Т e1—e5

Чорні—Е. Грюнфельд.

- с6—e5
- К h7—f5
- Т f3—e8
- К f8—d5
- Ф d5—f5
- c7—c6
- К c5—c7
- К c7—e5
- Т e8—d3
- Т a8—b3
- Ф f6—f6
- С d7—e8
- С e8—h7
- Чорні здалися.

Шахово-шашечна секція ХРФК організує загалом-міські міжгурткові шаховий та шашечний турніри на першість міста Харкова 1926 рік. Кожен гурток виставляє команду 6 душ. Гурток, що стане на перше місце, здобуде разову найвищу шахового чи шашечного грошівку м. Хар-ова за 1926 рік. Загальні збори представників гуртків відбуються в неділю 3-го січня о 12 годині дня, булянок Окривконкому, кім. 72.

Це головніше, що зараз кидається в вічі. Тому згодом з автором, що «поданий ним матеріал стане у пригоді радіо-аматорові, звичайно, не як зміст, а як перший імпульс для творчої технічної праці»

Ом БАЛИЦЬКИЙ.

Книжки надіслані до редакції.

ВИДАННЯ ДВУ

Селянський будинок. Листопад грудень № 11—12 ц. 20 коп.
Студент революції. Орган Центрального Бюро Пролетарського Студентства, № 8 Листопад, ц. 65 коп.
С. Кусталля. Світ роботи і пристрасті. Хрестоматія для комсомольських шкіл початкової школи. ц. 65 коп.

Александра Свекла. Над Дністром. Оповідання про життя молдавського життя. Бібліотека селянина, ц. 17 коп.
С. Тім. Чому корисна віра в бога. Бібліотека селянина, ц. 25 коп.
В. Базилевський. Декабристи на Київщині. 1825—1825, ц. 30 коп.
Купріян Панченко. Що таке кооперація та як організувати кооператив. ц. 25 коп.
М. В. Нахильницька. Яна-гола буде застрахована. Бібліотека селянина, ц. 20 коп.
Знання, № 51, ц. 30 коп.
Червоні квіти. Двохтижневий літературний журнал для дітей, ч. 21—22, ц. 30 коп.
Робочий клуб. Орган Главлітпросвета, декабрь № 11—12 ц. 30 коп.